

Михайлова Г. І.

студентка 1 курсу магістратури 1 групи
Інституту підготовки юридичних кадрів
для Служби безпеки України
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

НЕЗАКОННА ТОРГІВЛЯ ОРГАНАМИ ТА АНАТОМІЧНИМИ МАТЕРІАЛАМИ ЛЮДИНИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Ключові слова: незаконна торгівля органами та анатомічними матеріалами людини, трансплантологія, донорство, ксенотрансплантологія.

Анотація. В тезах розглянуто рівень незаконної торгівлі органами та анатомічними матеріалами людини в сучасних реаліях. Встановлені проблемні аспекти вирішення та мінімізації негативних наслідків незаконної трансплантації в Україні.

Аннотація: В тезисах рассмотрен уровень незаконной торговли органами и анатомическими материалами человека в современных реалиях. Установлены проблемные аспекты решения и минимизации негативных последствий незаконной трансплантации в Украине.

Ключевые слова: незаконная торговля органами и анатомическими материалами человека, трансплантология, донорство, ксенотрансплантология.

Summary: In theses examined the level of illicit trafficking in human organs and anatomical materials in modern realities. Problematic aspects of solving and minimizing the negative consequences of illegal transplantation in Ukraine are established.

Keywords: illicit trafficking in human organs and anatomical materials, transplantology, donation, xenotransplantology.

Стрімкі процеси глобалізації, розвиток різних сфер та галузей науки і техніки ставить перед державою та громадянським суспільством нові виклики. Досягнення та нововведення не рідко тягнуть за собою ряд проблем, вирішення яких потребує не лише обґрунтованого та коректного нормативного регулювання, але й активних дій та реагування з боку держави.

Частина 1 ст. 3 Конституції України зазначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [4]. Але реалізація цього основоположного конституційного принципу, зокрема у сфері трансплантації органів та тканин людини, ускладнена

відсутністю належного фінансування з боку держави, якісного правового регулювання та нормативного закріплення окремих аспектів трансплантології, низький рівень інформованості населення, відсутність розгалуженої системи лікувальних закладів із відповідною спеціалізацією та ряд інших чинників, які створюють підґрунтя для корумпованості та криміналізації медичної галузі в Україні. У той час, як у розвинених країнах світу трансплантація органів є стандартом лікування при багатьох захворюваннях нирок, серця, печінки, легенів, кишківника та ін., Україна відстає на 20-25 років у розвитку органної трансплантації. На сьогодні в Україні діє лише п'ять центрів трансплантації, у яких виконуються операції із трансплантації нирки, печінки та серця (остання операція з пересадки серця була у 2011 році) [7].

Варто зазначити, що актуальність даного питання пов'язана з тим, що розвиток трансплантології дає змогу здійснювати лікування захворювань, які не піддаються лікуванню типовим арсеналом засобів; висока вартість органних та тканинних пересадок зумовлена цінністю донорських матеріалів; постійна нестача анатомічних матеріалів при зростанні приросту населення тягне за собою створення нових механізмів регулювання проблеми для покращення ситуації загалом.

За даними, наданими Департаментом інформаційно-аналітичного забезпечення (далі - Департамент або ДІАЗ) Міністерства внутрішніх справ України, протягом 2018–2019 років було зареєстровано 3 факти порушення встановленого законом порядку трансплантації органів та тканин людини [2]. Вище наведені дані яскраво ілюструють рівень латентності «чорної» трансплантології та торгівлі в цій сфері. Як зазначає О. В. Ілляшенко, у ході його опитування практичних оперативних працівників, основними причинами за якими інформація про окремі факти незаконної торгівлі органами і тканинами людини не надходить до правоохоронних органів та не враховується офіційною статистикою є: 50,3% – приховування потерпілим; 38,5% особам було важко відповісти на дане питання; 5,6% зазначили – приховування самими правоохоронними органами; 2,9% — не розглядають правоохоронними органами як злочини; 2,7% — розглядаються правоохоронними органами як злочини інших видів [3, с. 151]. Це, у свою чергу, породжує безкарність та процвітання незаконних донорських операцій, торгівлі органами та тканинами людини.

Незважаючи на те, що дані свідчать про відсутність ринку нелегальної торгівлі органами в Україні, це не означає, що наші співвітчизники не приймають участь у незаконній трансплантаційній діяльності за кордоном. За оцінками міжнародних експертів Україна входить до списку провідних країн-донорів і країн-транзитерів живого товару на чорні ринки по торгівлі органами і тканинами людини [1, с. 24]. Окрім того, не вирішеним питанням залишається відсутність законодавчого регулювання трансплантації та використання фетальних матеріалів, репродуктивних клітин, крові та інших анатомічних матеріалів. Частина 2 ст. 3 Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» зазначає, що дія цього Закону не поширюється на: - донорство крові та її компонентів і діяльність, пов'язану з їх використанням; - трансплантацію статевих залоз, репродуктивних клітин та живих ембріонів; - аутотрансплантацію; -

імплантацію; - вилучення анатомічних матеріалів для діагностичних та наукових досліджень; - діяльність банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини згідно з переліком, затвердженим центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я; - виготовлення біоімплантів та ксеноімплантів [8], що породжує збільшення кількості незаконного використання даних матеріалів в медицині, зокрема в косметології.

Певні вади чинного закону про трансплантацію містяться у ракурсі понятійно-категоріального апарату. Нечіткість законодавчих формулювань може породити труднощі у правовій оцінці дій різних суб'єктів трансплантації. Саме тому новий варіант закону (а фахівцями пропонується зміни та доповнення) повинен орієнтуватися також на подолання вказаних недоліків [6, с. 198].

Окрім того, варто підкреслити важливість нормативного регулювання питання ксенотрансплантології, яка в розрізі сучасної методики лікування захворювань є актуальною з огляду на недостатню кількість анатомічних матеріалів для проведення органних та тканих пересадок від донора до реципієнта. Як зазначає Всесвітня організація охорони здоров'я «ксенотрансплантація (от животного к человеку), которая определяется в качестве средства, когда живые клетки, ткани или органы животного происхождения и физиологические жидкости, клетки, ткани или органы человека, которые культивируются вне организма вместе с этими живыми ксеногенными материалами, обладают потенциалом создания альтернативного материала человеческого происхождения и могут возместить нехватку человеческого материала для трансплантации» [5]. Відповідно, даний вид операцій можна розглядати як один із засобів для зменшення фактів нелегальної торгівлі та трансплантації органів та тканин людини, що в подальшому дасть змогу мінімізувати негативні прояви даного явища у світі.

Список використаних джерел:

1. Головкін Б. М. Торгівля органами людини: українські реалії. *Журнал східноєвропейського права*. 2016. Випуск 27. С. 21-26.
2. Експрес інформація щодо стану злочинів, передбачених ст. 143 КК України ДІАЗ МВС України за період 2018-2019 рр. – К.: ДІАЗ МВС України. – С.1.
3. Ілляшенко О.В. Стан та тенденції незаконної торгівлі органами та тканинами людини в Україні. *Юридична наука*. 2014. Випуск 11. С. 146-155.
4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 09.11.2019).
5. Ксенотрансплантація. *Всесвітня організація здравоохранения* : веб-сайт. URL: <https://www.who.int/transplantation/xeno/ru/> (дата звернення: 09.11.2019).
6. Міщук І. В., Цимбалюк В. І. Нормативно-правове забезпечення трансплантології в Україні та за кордоном: окремі аспекти. *Часопис Київського університету права*. 2014. Вип. 2. С. 195-199.
7. Проблеми та перспективи розвитку системи трансплантації в Україні: що заважає рятувати тисячі українців за допомогою трансплантації? *Міністерство охорони здоров'я України* : веб-сайт. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/problemi-ta-perspektivi-rozvitku-sistemi-transplantacii-v-ukraini-scho-zavazhae-rjatuvatit-isjachi-ukrainciv-za-dopomogoju-transplantacii> (дата звернення: 09.11.2019).
8. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини: Закон України 17.05.2018 № 2427-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19> (дата звернення: 09.11.2019).

Науковий керівник – докт. юрид. наук, проф. Б. М. Головкін

Наукове видання

ПРОТИДІЯ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ І КОРУПЦІЇ

Матеріали XIX Всеукраїнської наукової конференції з кримінології
для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 2 грудня 2019 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головіна*

*Матеріали друкуються в авторській науковій
та літературній редакції*

Відповідальний за випуск *Б. М. Головін*

Оригінал-макет виготовлено на кафедрі кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77, ауд. 89)

Підписано до друку з оригінал-макета 28.11.2019.
Формат 60×84 ¹/₁₆. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Обл.-вид. арк. 16,92. Ум. друк. арк. 13,49. Вид. № 2348.
Тираж 60 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
вул. Чернишевська, 80а, Харків, 61002, Україна
Сайт: www.pravo-izdat.com.ua
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено у друкарні ФОП Дуюнова Т. В.
Тел. (057) 717-28-80

**Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
Кафедра кримінології та кримінально-виконавчого права**

**Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України**

ПРОТИДІЯ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ І КОРУПЦІЇ

**Матеріали XIX Всеукраїнської наукової конференції
з кримінології
для студентів, аспірантів та молодих вчених**

(м. Харків, 2 грудня 2019 р.)

**За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина***

**Харків
«Право»
2019**

УДК 343.9.02:328.185
П83

Редакційна колегія:
д-р юрид. наук, проф. А. П. Гетьман;
д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Таволжанський;
зав. лабораторії Ю. Г. Бойко

П83 **Протидія** організованій злочинності і корупції : матеріали XIX Все-
укр. наук. конф. з кримінології для студентів, аспірантів та молодих
вчених (м. Харків, 2 груд. 2019 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Го-
ловкіна. – Харків : Право, 2019. – 232 с.

ISBN 978-966-937-837-8

ISBN 978-966-937-837-8

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2019
© НДІ вивчення проблем злочинності іме-
ні академіка В. В. Сташиса Національної
академії правових наук України, 2019
© Оформлення. Видавництво «Право», 2019